ПРОЄКТ ЄС «ВІДРОДЖЕННЯ ПЕРЕМІЩЕНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ…»

Re inventing displaced universities

ПРЯМУЄМО РАЗОМ

СТОР. 2

СТАН СУСПІЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ТА ЗАХОДИ З ЙОГО ПОЛІПШЕННЯ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

СТОР. 4

УРОКИ КАРАНТИНУ
Результати та аналіз опитування вчителів математики

СТОР. 6 – 7

ПЕДАГОГІЧНА ГАЗЕТА УКРАЇНИ

Засновники — Національна академія педагогічних наук України
Видавництво «Педагогічна преса»

№ 3 (277), ТРАВЕНЬ – ЧЕРВЕНЬ 2020

День науки

ШАНОВНІ НАУКОВЦІ Й ОСВІТЯНИ!

Від Національної академії педагогічних наук і від мене особисто прийміть щирі вітання з нагоди Дня науки!

Розвиток науки, ефективне використання результатів наукової діяльності, впровадження новітніх технологій сприяє не лише економічному зростанню держави, а й є запорукою її справжньої незалежності й перспективи розвитку на майбутнє. Інноваційність і самовіддана праця науковців, а серед них і науковців-психологів, і педагогів, їхня готовність відповідати на виклики сьогодення і спрямовувати свої зусилля на поглиблення наукових досліджень, інтеграцію науки і освіти, формування інтелектуально орієнтованої економіки утвердить авторитет України серед провідних країн світу.

Шановні колеги, друзі! Дозвольте засвідчити свою повагу до всіх учених і висловити слова вдячності кожному за невтомну творчу працю, без якої важко уявити сильну державу з ефективним стабільним виробництвом і високим рівнем духовності.

Зичу Вам міцного здоров'я, щастя, творчої наснаги, сил та енергії для подальшої наукової діяльності, нових професійних звершень та успіхів на благо України!

Василь КРЕМЕНЬ,
президент НАПН України,
президент Товариства «Знання» України,
академік НАН і НАПН України

ЗВІТ АКАДЕМІЇ ДЛЯ НАЦРАДИ З ПИТАНЬ РОЗВИТКУ НАУКИ І ТЕХНОЛОГІЙ

10 червня в режимі онлайн відбулося заслуховування звіту НАПН України про стан використання коштів на наукову і науково-технічну діяльність та отримані результати за 2018-2019 рр. на засіданні Наукового комітету Національної ради України з питань розвитку науки і технологій. Правовий статус звітування обумовлений Законом України «Про наукову і науково-технічну діяльність», Положенням про Національну раду України з питань розвитку науки і технологій, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 5 квітня 2017 р. № 226.

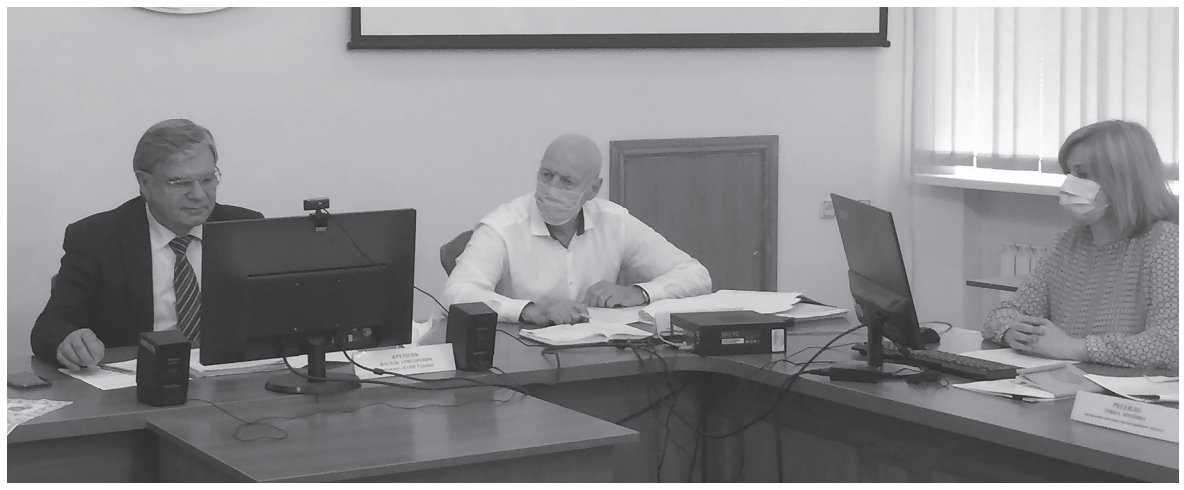

Звіт представив президент НАПН України Василь Кремень у присутності першого віце-президента НАПН України Володимира Лугового, віце-президента НАПН України Олега Топузова, академіків-секретарів відділень НАПН України, учених секретарів відділень, представників наукової громадськості, преси.

Президент НАПН України назвав лише деякі з найважливіших здобутків за 2018-2019 рр. Передусім, це створення програмного та навчально-методичного забезпечення освітнього процесу в закладах дошкільної освіти «Впевнений старт». У співпраці з Комітетом Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій розпочато і в цьому році завершено розроблення інноваційної концепції освіти дітей раннього і дошкільного віку.

Завершено роботу з формування нового змісту початкової освіти: розроблено та рекомендовано МОН України типову освітню програму для 3-4 класів; створено комплект нових підручників для 2 класу; для учителів підготовлено серію посібників і методичних рекомендацій; створено методики і технології з навчання за окремими предметами; разом із МОН України розроблено стандарт спеціалізованої освіти наукового спрямування; у співпраці з Малою академією наук обґрунтовано концептуальні засади всеукраїнського науково-методичного віртуального STEM-центру для обдарованих дітей.

Розроблено технології психолого-педагогічного супроводу батьків, які виховують дітей з різними порушеннями розвитку, а також забезпечення індивідуалізації і підвищення якості освітнього процесу для дітей з особливими освітніми потребами. Вся програмно-методична документація і навчальна література, яка використовується в освітніх закладах для осіб з інвалідністю, створена за провідної участі вчених НАПН, підкреслив Василь Кремень.

Розроблено концепцію стандартизації та методичну систему професійної освіти молодших спеціалістів, а також проєктування SMART-комплексів для закладів професійної (професійно-технічної) освіти аграрної, будівельної і машинобудівної галузей; розроблено низку проєктів професійних стандартів на компетентнісній основі.

Здійснено обґрунтування і класифікацію механізмів оцінювання якості вищої освіти; упроваджено моделі та інструменти освітньої стандартизації, на основі яких здійснено методичну експертизу затверджених МОН України в 2018-2019 рр. 127 стандартів вищої освіти за спеціальностями. Упроваджено методології розвитку лідерського потенціалу університетів у 14 закладах вищої освіти. Визначено теоретико-методологічні засади розширення університетської фінансової автономії.

Розроблено «Концепцію розвитку освіти і навчання дорослих в Україні», обґрунтовано й упроваджено до державного Класифікатора професій професію «Андрагог». Створено технології навчання різних категорій дорослого населення в умовах неформальної освіти.

Сформовано засади науково-інформаційного супроводу освітянської галузі в умовах євроінтеграційних і глобалізаційних процесів, реалізації концепції «Відкритої науки». Розроблено форми, методи, засоби і модель використання відкритих електронних науково-освітніх систем для розвитку інформаційно-дослідницької компетентності наукових і науково-педагогічних працівників. Обґрунтовано науково-методичні та організаційні засади розвитку освітянських бібліотек України.

Створено технологічну модель та методичні рекомендації самопроєктування особистості на кожному із вікових етапів; розроблено теорію кіберсоціалізації дітей і молоді в умовах гібридної війни; створено соціально-психологічні технології підтримки комбатантів і членів їхніх родин в умовах медіатравматизації; розроблено й упроваджено в закладах освіти систему (методики, техніки, технології, методичні рекомендації) психосоціальної допомоги дітям, які опинились у складних життєвих обставинах унаслідок військових дій.

(Захід відбувався з дотриманням усіх вимог, окреслених постановою Кабінету Міністрів України № 392 від 20 травня 2020 р. «Про встановлення карантину з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, та етапів послаблення протиепідемічних заходів»).

Пресслужба НАПН України

Передплата на 2020 триває. Індекс газети – 30670.

УТВОРЕНО РАДУ З ПИТАНЬ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Відповідним указом №210/2020, опублікованим на сайті Глави держави, утворено Раду з питань розвитку вищої освіти в Україні як консультативно-дорадчий орган. «З метою вдосконалення якості та змісту вищої освіти в Україні як фундаментальної основи для розвитку держави, підготовки конкурентоспроможного людського капіталу, відповідно до пункту 28 частини першої статті 106 Конституції України постановляю: 1. Утворити Раду з питань розвитку вищої освіти в Україні як консультативно-дорадчий орган при Президентові України», – йдеться в документі.

Указом, зокрема, передбачено розроблення за участю Національного інституту стратегічних досліджень, Національної академії наук України та затвердження до 1 листопада 2020 року стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2021 – 2031 роки, визначивши основні цілі та пріоритети з урахуванням глобальних тенденцій світової економіки. У найближчій перспективі заплановано розроблення із залученням Національного інституту стратегічних досліджень, Національної академії наук України, Національної академії педагогічних наук України та затвердження до 1 вересня 2020 року плану заходів щодо популяризації природничих наук та математики.

Інф. «Педагогічної газети України»

ДО ДНЯ НАУКИ ВІДЗНАЧЕНО ПРАЦІВНИКІВ І ЧЛЕНІВ НАПН УКРАЇНИ

За вагомий особистий внесок у розвиток вітчизняної науки, зміцнення науково-технічного потенціалу України, багаторічну сумлінну працю та високий професіоналізм (УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ №186/2020 «Про відзначення державними нагородами України з нагоди Дня науки») відзначено працівників і членів Національної академії педагогічних наук України.

Нагородити

• орденом «За заслуги» II ступеня

САУХА Петра Юрійовича – академіка-секретаря Відділення вищої освіти Національної академії педагогічних наук України, академіка НАПН України;

• орденом княгині Ольги III ступеня

ГРИНЬОВУ Марину Вікторівну – декана природничого факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, члена-кореспондента НАПН України.

Присвоїти почесне звання **«Заслужений діяч науки і техніки України»**

ЛОКШИНІЙ Олені Ігорівні – завідувачеві відділу Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України», доктору педагогічних наук, професорові, члену-кореспонденту НАПН України.

Шановні колеги! Прийміть щирі вітання від членів та працівників Національної академії педагогічних наук України!

Ваші нагороди, що свідчать про вагомий науковий внесок у розбудову української науки і освіти, примножують честь і гордість академії, свідчать про її науковий потенціал, інноваційність і потрібність доробку.

Зичимо Вам подальших успіхів!

Пресслужба НАПН України

ПРОЄКТ ЄС «ВІДРОДЖЕННЯ ПЕРЕМІЩЕНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ…»

У 2016-2019 роках Британська Рада впроваджувала Програму розвитку лідерського потенціалу університетів України у партнерстві з Інститутом вищої освіти НАПН України та Фундацією лідерства для вищої освіти (Велика Британія), за підтримки Міністерства освіти і науки України. Учасниками Програми розвитку лідерського потенціалу університетів України стали Донецький державний університет управління, Луганський національний аграрний університет, Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля. Успішний досвід участі у Програмі зазначених переміщених університетів засвідчив наявність у них лідерського потенціалу та волі рухатися вперед. Після оголошення у 2018 році конкурсу «Підтримка ЄС переміщеним закладам вищої освіти на сході України» партнери об'єднали зусилля для підготовки проєктної заявки.

Сьогодні проєкт ЄС «Відродження переміщених університетів: посилення конкурентоспроможності, підтримка громад» / «Reinventing displaced universities: enhancing competitiveness, serving communities» (REDU) (2020-2023 роки) реалізується в рамках Програми «Підтримка ЄС переміщеним закладам вищої освіти на сході України» (Грантова угода № 2020/415-429). Партнерами Проєкту стали: Інститут вищої освіти НАПН України – координатор Проєкту; переміщені університети (Донецький державний університет управління (м. Маріуполь); Луганський національний аграрний університет (м. Старобільськ); Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля (м. Сєвєродонецьк)); Британська Рада в Україні.

Мета Проєкту – підвищити привабливість та конкурентоспроможність переміщених університетів шляхом: посилення їх інституційної спроможності; розбудови ефективного врядування; вдосконалення викладання і навчання та розвитку інтернаціоналізації.

Серед основних цілей Проєкту – вдосконалення інфраструктури переміщених університетів задля надання якісної освіти та динамічного залучення громад, посилення інституційного потенціалу переміщених університетів через розвиток спроможності їх керівництва, персоналу і студентів краще відповідати на виклики, що постають перед університетами, місцевими громадами та Донецькою і Луганською областями. Цільовими групами Проєкту виступають студенти та персонал переміщених університетів, місцеві громади і бізнес Донецької та Луганської областей.

Основними результатами Проєкту мають стати: покращена інфраструктура університетів, що сприяє реалізації інноваційного управління та викладання, що базується на партнерстві; покращена компетентність персоналу та студентів університетів, що дає їм можливість забезпечити ефективне врядування, вдосконалити викладання і навчання та посилити інтернаціоналізацію; оновлені стратегії інституційного розвитку університетів, запроваджені у практику та наявні у доступі для внутрішніх і зовнішніх стейкхолдерів; якість вищої освіти в університетах підвищена завдяки модернізації освітніх програм та їх адаптації до сучасних викликів і потреб місцевих громад, вдосконаленню викладання і навчання, утвердженню ефективного врядування та розвитку інтернаціоналізації.

Досягнення цілей та результатів Проєкту здійснюється через виконання відповідних робіт, серед яких, зокрема: проведення інституційного аудиту в університетах; візит до ЗВО Великої Британії; створення коворкінг-зон в університетах; проведення тренінгів для персоналу та студентів університетів; оновлення / розроблення стратегій розвитку університетів; розроблення та пілотування оновлених / нових навчальних дисциплін; оновлення внутрішніх систем забезпечення якості освіти; мультиплікація нових знань і навичок; розвиток англомовної компетентності академічного персоналу; підтримка студентських послуг; надання освітніх послуг громадам.

Контакти Проєкту: Інститут вищої освіти НАПН України: Олена Оржель (o.orzhel@ihed.org.ua); Донецький державний університет управління: Андрій Стойка (andreystoyka@dsum.edu.ua); Луганський національний аграрний університет: Валерій Бородачов (vborodachov@outlook.com); Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля: Олександр Рязанцев (a_ryazantsev@snu.edu.ua); Британська Рада в Україні: Людмила Таценко (lyudmila.tatsenko@britishcouncil.org.ua)

Сторінка Проєкту: http://ihed.org.ua/internationalization/redu

РЕЗУЛЬТАТИ ОБГОВОРЕННЯ ПРОЄКТУ КОНЦЕПЦІЇ ОСВІТИ ДІТЕЙ РАННЬОГО ТА ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

27 лютого 2020 р. на позачерговому засіданні Президії НАПН України було представлено проєкт Концепції освіти дітей раннього та дошкільного віку, розроблений вченими НАПН України у співпраці з підкомітетом з питань раннього розвитку та дошкільної освіти Комітету Верховної Ради України з питань науки, освіти та інновацій. Відповідно до рішення Президії НАПН України проєкт Концепції освіти дітей раннього та дошкільного віку було винесено на громадське обговорення, яке тривало з 28 лютого до 1 травня 2020 р. Аналітичну довідку про результати громадського обговорення проєкту Концепції 21 травня було представлено на Президії НАПН України (засідання відбулося в онлайн форматі). Розгляд проєкту Концепції в остаточній редакції заплановано на засіданні Президії НАПН України 18 травня ц. р.

Зміст проєкту Концепції освіти дітей раннього та дошкільного віку було презентовано в ЗМІ, представлено у мережі інтернет, зокрема на сайтах НАПН України, Інституту проблем виховання, соціальних мережах. У ході громадського обговорення проєкту Концепції освіти дітей раннього та дошкільного віку було отримано 88 відгуків. Відгуки було отримано від: Всеукраїнської громадської організації «Асоціація представників дошкільної освіти», Департаменту науки і освіти Харківської обласної державної адміністрації, КУ «Глибоцький навчально-методичний центр» Чернівецької області, закладів післядипломної педагогічної освіти Чернівецької та Харківської областей; науково-педагогічних працівників кафедр дошкільної освіти Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова, керівників, педагогів і психологів закладів дошкільної освіти Київської, Житомирської, Чернівецької, Харківської, Сумської областей.

Усі відгуки позитивні, є окремі зауваження та пропозиції до вступу, першого і другого розділів, списку використаних термінів. Зокрема, до вступу: скорегувати мету концепції, оскільки поняття «концепція» передбачає визначення та спрямування певних ідей, поглядів, принципів у контексті очікуваних системних змін. Найголовніші зауваження та пропозиції до першого розділу «Стан освіти дітей раннього та дошкільного віку в Україні»: акцентувати увагу на зміні підходів до фінансування дошкільної освіти взагалі, а не тільки дітей з особливими потребами; оновити дані Державної служби статистики країни, подавши їх станом на 01.01. 2020 р.; окреслити створювані державою можливості раннього долучення до системи дошкільної освіти дітей І року життя за допомогою відвідування групи короткотривалого перебування разом з батьками за гнучким графіком; необхідною умовою реалізації суб`єкт-суб`єктної освітньої позиції та забезпечення якості дошкільної освіти є чітке визначення співвідношення між кількістю дітей у групі закладу дошкільної освіти та оптимальною кількістю профільних фахівців з гідною оплатою праці.

До другого розділу «Стратегічні напрями розвитку освіти дітей раннього та дошкільного віку» висловлено, зокрема, такі зауваження та пропозиції: у підрозділі 2.2. «Дошкільна освіта: сучасні стратегії і тактики» необхідно зазначити про дітей різних верств населення, оскільки діти, які відвідують заклади дошкільної освіти у сільській місцевості або з неблагополучних, бідних родин мають менші можливості доступу до ІКТ; уточнити наведений перелік специфічно дитячих видів діяльності (пізнавальна, мовленнєва, рухова, продуктивна, художньо-естетична, ігрова). Насамперед, вказати: ігрову, комунікативно-мовленнєву, предметно-продуктивну й музичну діяльності; стосовно закладів приватної форми власності (з урахуванням сукупності проблем їхнього функціонування) доцільно акцентувати увагу на унормуванні їхньої діяльності, особливо – в частині створення належних санітарно-гігієнічних, психолого-педагогічних умов щодо створення предметно-просторового середовища, дотримання вимог БКДО і чинних програм, затверджених МОН, належного контролю з боку органів управління освітою, охорони здоров'я, забезпечення цивільного захисту тощо.

Щодо використаних термінів, то висловлено зауваження про відсутність єдиного підходу щодо визначення вікової періодизації саме дітей раннього віку (відповідно до Закону України «Про дошкільну освіту» діти до 1 року – немовлята, від 1-3 років – ранній вік); у список використаних термінів запропоновано додати поняття: «психолого-педагогічний патронат», «освітній розвиток», «людський капітал».

Результати громадського обговорення підтвердили актуальність і доцільність розроблення проєкту Концепції освіти дітей раннього та дошкільного віку, її теоретичну значущість і вагоме практичне значення щодо збагачення теорії і практики дошкільної освіти. Проєкт Концепції освіти дітей раннього та дошкільного віку може стати основою для модернізації Закону України «Про дошкільну освіту» або розроблення нового Закону України «Про освіту дітей раннього та дошкільного віку». Необхідно доопрацювати проєкт Концепції освіти дітей раннього та дошкільного віку з урахуванням результатів громадського обговорення з подальшим затвердженням її на засіданні Президії НАПН України; здійснити процедуру щодо захищення прав інтелектуальної власності; розробити дорожню карту реалізації Концепції.

Інф. «Педагогічної газети України»

НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ

7 травня 2020 р. в Інституті професійно-технічної освіти НАПН України відбулася XIV Всеукраїнська науково-практична (звітна) відеоконференція «Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання». Інноваційний формат заходу уможливив багаторазовість (понад 700 переглядів) відеовиступів учених Інституту ПТО НАПН України, представників Міністерства освіти і науки України, Національної академії педагогічних наук України, Конфедерації роботодавців України, Інституту професійних кваліфікацій, керівників науково(навчально)-методичних центрів професійно-технічної освіти, представників закладів професійної (професійно-технічної) освіти, які є активними партнерами наукової установи в здійсненні інноваційного розвитку професійної і фахової передвищої освіти.

Директор Інституту професійно-технічної освіти НАПН України Валентина Радкевич у виступі зосередила увагу на актуалітетах розвитку професійної і фахової передвищої освіти в умовах трансформаційних процесів, крізь призму яких узагальнено презентувала науково-освітянській громадськості основні наукові результати двох фундаментальних і чотирьох прикладних досліджень, виконаних вченими установи у 2019 році. Зокрема, доповідач зазначила, що в межах дослідження «Методичні основи стандартизації професійної підготовки молодших спеціалістів у коледжах і технікумах аграрної, будівельної та машинобудівної галузей» було розроблено й апробовано методичну систему стандартизації професійної підготовки молодших спеціалістів у коледжах і технікумах, що включає: дві методики (розвитку готовності педагогічних працівників до стандартизації професійної підготовки майбутніх молодших спеціалістів і розвитку самоосвітньої компетентності студентів), дві технології (тестового контролю успішності навчання майбутніх молодших спеціалістів та проєктування змісту компетентнісно орієнтованого навчання). Їх ефективність підтверджена результатами статистичних розрахунків. «Зважаючи на увагу світового науково-освітнього співтовариства до важливості забезпечення якості професійної та фахової передвищої освіти відповідно до стрімко зростаючих вимог цифрового суспільства, – підкреслила Валентина Радкевич, – було виконане наукове дослідження із розроблення SMART-комплексів для підготовки майбутніх фахівців. У межах дослідження обґрунтовано Концепцію розроблення SMART-комплексів для закладів професійної освіти, в якій схарактеризовано принципи, завдання, методики та визначено головну мету розроблення SMART-комплексу навчальної дисципліни – формування цілісних, відкритих, гнучких SMART-середовищ для підготовки конкурентоздатних кваліфікованих фахівців. Підготовлено методики розроблення SMART-комплексів для професійної підготовки кваліфікованих робітників аграрної, будівельної та машинобудівної галузей. Розроблені науковцями інновації використовуються в експерименті всеукраїнського рівня: «Організація професійного навчання учнівської молоді й дорослих, які проживають на тимчасово окупованій території та в населених пунктах на лінії зіткнення, з використанням технології дистанційного навчання», що із 2018 року проводиться на базі Золотівського професійного ліцею та НМЦ ПТО у Луганській області». Доповідач зазначила, що із січня 2019 року започатковано проведення трьох прикладних і одного фундаментального дослідження, виконання завдань яких узгоджені з експериментами всеукраїнського рівня, а саме: «Організаційно-методичні засади професійної підготовки кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти на засадах компетентнісного підходу»; «Підготовка кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу»; «Розвиток публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти з використанням технологій стратегічного менеджменту»; «Методичні основи розвитку професійної компетентності майстрів виробничого навчання закладів професійної освіти». Валентина Радкевич підкреслила, що Інститут ПТО НАПН України постійно здійснює широку науково-інформаційну діяльність у засобах масової інформації, сприяючи об'єднанню зусиль влади, наукової та освітянської громадськості з метою реформування вітчизняної системи професійної та фахової передвищої освіти, бере активну участь в реалізації програм спільної діяльності Міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України. Директор висловила сподівання, що «отримані у 2019 році результати сприятимуть реформуванню вітчизняної системи професійної та фахової передвищої освіти й підвищенню ефективності науково-методичного супроводу процесу її модернізації в умовах посткоронавірусного світу».

Під час першого пленарного засідання заступник міністра освіти і науки України Петро Коржевський окреслив концептуальні засади реформування професійної освіти, що зорієнтовані на зростання її престижу і суспільної привабливості серед учнів і випускників українських шкіл, зокрема на основі створення єдиного інноваційного технологічно-освітнього простору. «Для забезпечення якісної підготовки трудового потенціалу в Україні важливо істотно змінювати зміст навчальних програм і робити акцент на практичній підготовці. Тоді наші випускники матимуть достатньо компетенцій, щоб бути конкурентними на ринку праці, мати гідний заробіток. До процесу навчання необхідно залучати роботодавців, які готові в подальшому надати робочі місця майбутнім фахівцям. Бажано відслідковувати протягом півроку та року відсоток працевлаштованих випускників закладів професійно-технічної освіти, щоб зрозуміти, наскільки ефективною була підготовка робітників із тієї чи іншої професії». Наприкінці виступу Петро Коржевський схвально оцінив діяльність Інституту ПТО НАПН України і зазначив, що для підвищення привабливості професійної освіти в українському суспільстві важливо забезпечувати потужний науково-методичний супровід у створенні й функціонуванні інноваційного технологічно-освітнього простору, в переосмисленні філософії педагогічної діяльності і, зокрема, ставленні педагогів до фахової праці та вдосконаленні якості професійної підготовки трудового потенціалу України.

Пріоритетні напрями розвитку професійної та фахової передвищої освіти в сучасних умовах схарактеризував у відеовиступі Володимир Луговий, перший віце-президент НАПН України, в. о. головного вченого секретаря НАПН України. Позитивно оцінюючи діяльність Інституту професійно-технічної освіти як підвідомчої установи НАПН України, учений навів цікаві приклади вітчизняного та зарубіжного досвіду діяльності технікумів, коледжів, училищ і висловив переконання, що науковцям вдасться забезпечити якісний інноваційний і високопрофесійний супровід реформування професійної та фахової передвищої освіти в умовах трансформаційних процесів.

Про основні етапи й механізми підготовки та забезпечення реалізації основних положень Закону України «Про фахову передвищу освіту» йшлося у виступі Світлани Кретович, начальника головного управління вищої освіти директорату вищої освіти і освіти дорослих Міністерства освіти і науки України.

Проблематиці застосування юніт-підходу до формування професійних кваліфікацій у сфері професійної (професійно-технічної) освіти присвячувався виступ Олексія Мірошніченка, виконавчого віце-президента Конфедерації роботодавців України. На особливостях здійснення публічно-приватного партнерства у сфері професійної освіти і, зокрема, інституційних формах її здобуття зосередив увагу під час виступу Родіон Колишко, директор Інституту професійних кваліфікацій.

Питання розроблення регіональних стратегій розвитку професійної освіти в Україні під час відеовиступу висвітлила Катерина Мірошниченко, експерт Міжнародного проєкту «EU4Skills: кращі навички для сучасної України». Доповідач зауважила, що спільним проєктом МОН та Європейської Комісії EU4Skills передбачено дієву підтримку реформи професійної освіти в Україні, що передбачає модернізацію інфраструктури, навчання педагогів, розроблення нових освітніх стандартів та програм. У межах проєкту створюються центри професійної досконалості у Вінницькій, Запорізькій, Львівській, Миколаївській, Полтавській, Рівненській та Чернівецькій областях, які стануть «якірними» установами. Таким чином буде підтримано розвиток потужних закладів освіти й поступово сформується повноцінна мережа закладів професійно-технічної освіти, в якій забезпечуватиметься якісна підготовка конкурентоспроможних фахівців.

Відповідно до програми відеоконференції під час другого пленарного засідання транслювалися виступи учених Інституту, в яких було висвітлено конкретні наукові результати діяльності.

Людмила БАЗИЛЬ,
учений секретар ІПТО НАПН України

НАУКОВО-ІНФОРМАЦІЙНИЙ СУПРОВІД МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТИ Й НАУКИ

14 травня 2020 р. у Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського НАПН України відбувся науково-практичний онлайн-семінар «Науково-інформаційний супровід модернізації та реформування освіти й науки» (у рамках Всеукраїнського фестивалю науки), організований відділом наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти. У заході взяли участь директори та бібліотечні працівники мережі освітянських бібліотек України, вчені наукових установ НАПН України, науково-педагогічні працівники закладів вищої освіти, педагогічні працівники закладів професійної (професійно-технічної) освіти, аспіранти та ін. Загалом понад 60 учасників. До участі у заході долучилися представники з багатьох міст України.

Відкрив семінар координатор заходу завідувач відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського Андрій Селецький, який наголосив на актуальності модернізації і реформування освітньої сфери держави та окреслив головні завдання забезпечення якості науково-інформаційного супроводу цих процесів. Доповідач передав вітання та побажання плідної роботи учасникам заходу від директора ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського Лариси Березівської. Модерувала захід старший науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського Марина Ростока, техніко-технологічне забезпечення та підтримку трансляції семінару онлайн на платформі Jitsi Meet забезпечував завідувач сектору ІКТ і наукометрії відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського А. Гуралюк.

Основними напрямами обговорення онлайн форуму були: стратегії інноваційного розвитку бібліотек у контексті трансформаційних процесів сучасності; перспективи інтеграції наукових бібліотек із закладами освіти, науки й культури; сучасний стан бібліометричних і наукометричних досліджень; створення інформаційних аналітичних та узагальнюючих документів засобами вітчизняних і світових наукометричних систем; особливості сучасної аналітичної та бібліографічної діяльності бібліотек, закладів освіти і наукових установ у контексті науково-інформаційного забезпечення освітньої діяльності; електронні інформаційні й аналітичні ресурси в сучасному веб-середовищі; інформаційно-аналітичний й інформаційно-бібліографічний супровід діяльності Національної академії педагогічних наук України щодо теоретико-методологічного та науково-методичного забезпечення модернізації та реформування освіти.

Подальша робота проходила за тематичними напрямами програми заходу у форматі онлайн-доповідей, виступів, повідомлень та обговорення робочих питань відповідно до регламенту семінару.

Предметом зацікавленого та жвавого обговорення були доповіді: директора бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету ім. Михайла Коцюбинського В. Білоус («Соціально-комунікаційний простір: стратегія та модель розвитку освітянської книгозбірні»); директора бібліотеки Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Григорія Сковороди» О. Шкіри («Психоемоційна безпека: освітній та соціокультурний вимір»); заступника директора Вищого професійного училища № 13 м. Івано-Франківська Л. Пітух («Використання електронних інформаційних ресурсів вебсередовища закладом професійної (професійно-технічної) освіти в процесі підготовки кваліфікованих робітників»); завідувача відділу науково-освітніх інформаційних ресурсів ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського Л. Пономаренко («Інформаційні ресурси ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського у забезпеченні потреб фахівців педагогічної галузі»); завідувача сектору ІКТ і наукометрії відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського А. Гуралюка («Онтологічний підхід до побудови електронних інформаційних ресурсів»); завідувача відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського А. Селецького («Особливості інформаційно-аналітичного супроводу діяльності НАПН України щодо теоретико-методологічного та науково-методичного забезпечення модернізації та реформування освіти»).

За результатами роботи семінару відбулося офлайн обговорення робочих питань в соціальній мережі на сторінці відділу в Facebook, а також засобами мобільного додатку у групі Viber.

Андрій СЕЛЕЦЬКИЙ, завідувач відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського

СТАН СУСПІЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ТА ЗАХОДИ З ЙОГО ПОЛІПШЕННЯ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Учені НАПН України спільно з фахівцями інших наукових установ та закладів вищої освіти систематично здійснюють дослідження психоемоційних станів населення, спричинених пандемією COVID-19, та її соціально-психологічних наслідків (обмін попередніми даними досліджень серед академічних психологів та соціологів відбувся, зокрема, 15 травня під час проведеного онлайн науково-практичного семінару «Дистанційні психологічні дослідження в умовах пандемії COVID-19 і карантину», організованого Інститутом соціальної та політичної психології НАПН України, Інститутом психології імені Г. С. Костюка НАПН України та факультетом психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка). Проведені дослідження засвідчують, що стан суспільної свідомості наразі в Україні є загалом задовільним, проте характеризується низкою суперечностей і не завжди збігається з тими уявленнями про нього, які домінують у ЗМІ та соціальних мережах.

1. Інтенсивність стресової реакції на ризик захворіти або необхідність дотримуватися обмежувальних та захисних заходів серед громадян України виявилася досить помірною. Хоча ЗМІ нерідко розповідають про поширеність панічних реакцій, дослідження не фіксують різкого стрибка психоемоційних розладів та/або психічних дисфункцій у відповідь на пандемію. Певний виняток становлять лише окремі категорії громадян, наприклад, батьки з малими дітьми та дітьми шкільного віку, інтенсивність стресу в яких є помітно вищою за спонтанно встановлену загальносуспільну «норму» реакції.

2. Попри загалом задовільний стан суспільної свідомості спостерігається виразна поляризація суспільних реакцій на пандемію. Частина населення дуже серйозно поставилася до епідеміологічної загрози, відчуваючи інтенсивну тривогу за власне здоров'я та здоров'я близьких. Інша частина, навпаки, категорично заперечує та ігнорує небезпеку, іноді свідомо наражаючи себе та інших на ризик захворіти. Тому очевидно, що й сама поляризація, й обидві крайні форми реагування на епідемію коронавірусу в перспективі можуть створити певні труднощі під час поновлення економічної, соціальної та політичної активності населення.

3. У ЗМІ за сприяння деяких недостатньо компетентних або малообізнаних експертів надмірно мусуються уявлення про те, що з огляду на різку зміну умов і ритмів соціального життя основні психологічні труднощі в громадян виникають у площині контактів з найближчим оточенням (родина, друзі, сусіди). Через те значна кількість рекомендацій щодо підтримання соціально-психологічного благополуччя населення вочевидь не влучає в ціль, адже насправді основним джерелом психологічної напруги є макросоціальні чинники, серед яких найбільше значення мають відносини громадян із владою. Попередні дані досліджень фіксують, що ставлення до інститутів центральної влади відчутно погіршується. Натомість люди зміцнюють горизонтальні зв'язки та кола довіри, і чи не єдиними представниками умовної «влади», що заслуговують на довіру, наразі є медичні та педагогічні працівники.

4. У суспільстві поступово, але неухильно зростає відчуття несправедливого та нерівномірного розподілу пов'язаних з карантином труднощів між привілейованими представниками влади та великого бізнесу, з одного боку, і рештою громадян, з іншого. Наразі карантинні обмеження починають сприйматись як такі, коли «одним усе дозволено, іншим усе заборонено», і коли звичайні люди змушені брати на себе головний тягар соціальних, економічних та психологічних втрат, зумовлених карантином, не маючи жодної підтримки держави.

5. Джерело стресогенності ситуації, що склалася, дедалі помітніше зміщується з її причин на наслідки. Уже зараз для українців основним джерелом стресу є не хвороба як така, а суцільна невизначеність і невпевненість у власному економічному майбутньому.

6. Хоча більшість громадян загалом лояльно поставилася до запровадження обмежувальних та захисних заходів, але в міру розгортання ситуації з'являється дедалі більше ознак їх саботажу та відміни, так би мовити, явочним порядком.

7. На стан суспільної свідомості негативний вплив справляють суперечності між центральною і місцевою владою, які загострюються з кожним продовженням карантину і можуть набути ще більшої гостроти після запровадження його адаптивної фази. Це може, своєю чергою, посилити відцентрові тенденції та істотно вплинути на результати місцевих виборів (у конфлікті між центром і регіонами виборці можуть узяти сторону місцевої влади як більш близької, зрозумілої і «своєї», такої, що захистила їх від «надмірностей» карантинного режиму).

8. Наявне в суспільстві психоемоційне напруження, зумовлене хоч і помірним, але тривалим стресом, має тенденцію до накопичення і відтак здатне спричинитися до розгортання відтермінованих дезадаптивних реакцій на пандемію та потягти за собою цілий комплекс небажаних медичних, соціальних та економічних ризиків.

Перелічені вище суперечності, якими характеризується нинішній стан суспільної свідомості, посилюються під впливом низки ***провокативних чинників***. Серед них: непослідовність та суперечливість комунікацій щодо запровадження та скасування обмежувальних заходів. Наприклад, було задекларовано встановлення блок-постів на кордонах областей, але цього здебільшого не було зроблено. Також різні джерела повідомляють про різний рекомендований розмір дистанції між людьми в публічних місцях – один, півтора чи два метри. Або, навпаки, незважаючи на постійні зміни пов'язаної з пандемією ситуації, проголошуються одні й ті самі повідомлення (прикладом може слугувати звернення до населення Державної служби України з питань надзвичайних ситуацій, яке впродовж понад двох місяців тупо транслює той самий текст); недостатня правова визначеність обмежувальних заходів, що надає представникам правоохоронних органів можливість довільно трактувати факти наявності правопорушень або вибірково застосовувати санкції (за одне й те саме порушення можуть покарати або не покарати – залежно від обставин і суб'єктів скоєння правопорушення); цілковите припинення легальних міжміських транспортних сполучень, наявний попит на які задовольняють за надмірну плату «ліві» перевізники, котрі не дотримуються обмежень щодо кількості пасажирів, не забезпечують необхідних заходів безпеки і, дискредитуючи саму ідею карантинних заходів, сприяють де-факто поширенню епідеміологічної загрози; розсинхронування та неузгодженість рішень про часткове зняття карантинних обмежень, що викликало транспортний колапс у столиці та інших великих містах; неетична або невиважена поведінка представників органів державної влади. Ідеться, наприклад, про неналежне дотримання членами уряду та парламенту маскового режиму, порушення заборони на роботу деякими закладами громадського харчування, котрі афільовані з представниками влади, тощо. Варто згадати також необережну ремарку головного санітарного лікаря України Віктора Ляшка щодо закриття громадських парків виключно для вчинення психологічного впливу на населення; ухвалення рішень щодо послаблення карантинних заходів, так би мовити, навздогін, під тиском протестних акцій або слідом за самоскасуванням обмежень, до якого громадяни вдаються явочним порядком; мусування в деяких засобах масової інформації перспектив ледь не тотального переходу підприємств, організацій та компаній як приватного, так і державного сектору на дистанційні форми роботи на постійній основі, що є фактично формою зловживання карантином і провокує загрозу саботажу частиною працівників повернення на докарантинний режим діяльності.

Згадані чинники істотно збільшують ризик цілковитої дискредитації вжитих обмежувальних заходів, підривають потенціал належної національної відповіді на виклики пандемії і можуть серйозно ускладнити повторне запровадження карантину в разі нових спалахів захворюваності. Удруге люди можуть просто не повірити владі і відповісти на обмеження їх масовим ігноруванням. Найгіршим варіантом розвитку подій у недалекому майбутньому може стати намагання запровадити обмежувальні заходи, яких уже ніхто не дотримуватиметься. Тому потрібно зосередити зусилля на запобіганні такому варіанту, враховуючи ймовірність розгортання відтермінованих суспільних реакцій.

Ці реакції можуть розвиватися за кількома напрямами одночасно.

Сплеск депресивних, тривожних, фобічних, постравматичних стресових та інших важких і надважких психічних розладів у відповідь на істотне погіршення соціально-економічної ситуації.

Саботаж і заперечення необхідності захисних та обмежувальних заходів.

Зростання соціального невдоволення та протестних настроїв.

З огляду на нагальну потребу послаблення обмежувальних заходів задля перезапуску економічної активності, а також на високу ймовірність виникнення нових епідеміологічних хвиль захворюваності на коронавірусну інфекцію, наразі вбачаємо ***два найактуальніші завдання*** у сфері забезпечення гармонійних суспільних відносин та підтримання психоемоційного стану населення в межах норми.

Перше – домогтися масового дисциплінованого дотримання громадянами мінімуму необхідних заходів безпеки та дистанціювання в умовах фактичної відміни зовнішніх обмежувальних заходів, що знизить загрозу розвитку нових епідеміологічних спалахів.

Друге – нейтралізувати або істотно послабити тенденції до зростання протестних настроїв, соціального невдоволення та відцентрових тенденцій, що дасть змогу зберегти керованість ситуацією.

Для реалізації цих завдань вважаємо за доцільне запропонувати такі ***рекомендації***.

1. Передбачити визначення (за допомогою фахових соціологічних і психологічних досліджень) категорій населення з різним типом ставлення до пандемії та карантинного режиму і налагодити цільову комунікацію з цими категоріями відповідно до визначеного типу ставлення, доступного обсягу економічних та соціальних ресурсів, типу поселення, інфраструктурних можливостей тощо.

2. Унормувати стислий перелік аргументованих і несуперечливих обмежувальних заходів (мінімально необхідний масковий режим, рукавички, дистанціювання тощо). Цей перелік має містити лише ті вимоги, щодо яких є гарантована та доведена можливість дотримання всіма громадянами без винятків. Із цього переліку мають бути вилучені заходи, які громадяни вже відмінили явочним порядком.

3. Належно забезпечити можливості та умови для неухильного виконання громадянами запроваджених обмежувальних заходів.

4. Підтримувати систематичне комунікаційне супроводження запроваджених обмежень для усіх верств суспільства. Люди мають «вивчити» правила перебування у громадських місцях як абетку. Також люди мають чітко розуміти причини запровадження цих заходів та умови, за яких вони можуть бути змінені. Тут не має бути місця жодній двозначності або невизначеності. Заходи повинні бути універсальними, обов'язковими та всеохопними. Як канал комунікації доцільно використовувати регулярні «комунікативні» рейди патрульної поліції, що за допомогою гучного зв'язку постійно нагадуватимуть населенню про потребу дотримання обмежувальних заходів.

5. Домогтися невідворотності покарання за порушення обмежувальних заходів. Санкції за порушення мають бути помірно жорсткими, але невідворотними, всезагальними та зрозумілими. Можливість довільного трактування працівником поліції факту порушення та масштабу санкції має бути виключена повністю.

6. Підкріплювати бажану поведінку населення всіма можливими способами позитивної підтримки. За кожної сприятливої нагоди висловлювати громадянам вдячність за турботу про себе та інших людей, за сумлінну та свідому поведінку, зміцнювати у їхній свідомості почуття гідності та громадянської відповідальності.

7. Постійно задіювати як потужний інструмент впливу на суспільство особистий приклад політичних лідерів, лідерів громадської думки, інших «селебритіз». Дотримання правил безпеки має стати не лише соціальною нормою, а й ознакою соціального престижу.

8. У роз'яснювальній роботі уникати «тригерних» для суспільної свідомості тем. Насамперед усього, що містить натяки на привілейованість одних громадян порівняно з іншими та несправедливість розподілу втрат, пов'язаних із пандемією. Кожен такий випадок має піддаватися недвозначному та миттєвому осуду з боку інститутів влади.

9. Не заперечуючи скрутних обставин, у яких через зупинення економічної діяльності опинилося чимало родин, просувати водночас риторику надії та дієвої солідарності. Формувати позитивну ідентичність як підґрунтя колективної дії («ми, українці, вміємо гідно зустрічати випробування»). Апелювати до позитивних прикладів з національного та загальнолюдського минулого, проектувати позитивні очікування на майбутнє.

10. Орієнтуючись на суспільні настрої, розглянути можливість показового покарання тих, хто найбільше «нажився (чи наживається) на карантині», зокрема «лівих» перевізників.

11. Оптимізувати взаємодію в системі «центр – регіони», переконливо доносячи до громадськості як її позитивні результати, так і причини та наслідки недосягнення згоди чи порозуміння.

Окрім того, треба розробити та чітко прокомунікувати різні сценарії трансформації карантину, включно з умовно негативним, що передбачає не послаблення, а навпаки, посилення обмежувальних заходів. Варто також передбачити регулярне консультування у МОЗ України різних категорій фахівців, які працюють з населенням (журналістів, правоохоронців, освітян, представників експертного середовища тощо), щодо просування та аргументації єдиних правил поведінки за того чи

НАУКОВА ШКОЛА АКАДЕМІКА ІВАНА ЗЯЗЮНА У ПРАЦЯХ ЙОГО СОРАТНИКІВ ТА УЧНІВ

У Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут» у травні цього року уже вшосте відбулась Міжнародна науково-практична конференція «Наукова школа академіка І. А. Зязюна у працях його соратників та учнів». Конференцію проведено згідно з планом Міністерства освіти і науки України, Національної академії педагогічних наук України, а також Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України, Інституту проблем виховання НАПН України, Інституту вищої освіти НАПН України, Петрошанського університету (Румунія), Міжнародного інституту менеджменту «IMI-NOVA» (Молдова), Балтійської міжнародної академії (Латвія). У конференції, що відбулася в режимі online, взяли участь: 5 академіків НАПН України, 6 членів-кореспондентів НАН і НАПН України, 30 докторів наук, професорів. Матеріали цьогорічної конференції підтверджують, що з кожним роком зростає увага науково-педагогічної громадськості України та інших держав до спадщини видатного педагога-філософа академіка Івана Зязюна.

Конференцію привітали президент НАПН України Василь Кремень та академік-секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України Нелля Ничкало. Ректор НТУ «ХПІ» Євген Сокол підкреслив видатну роль Івана Андрійовича в реформуванні вітчизняної педагогічної освіти. Як засновник справді революційної для колишньої радянської освіти Концепції педагогічної майстерності, усе своє творче життя він присвятив саме педагогіці, вихованню та відкриванню найкращого в людині. Особливу увагу ректор приділив характеристиці значного вкладу академіка Зязюна в розбудову гуманітарного напряму університету.

Модератор конференції завідувач кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами імені академіка І. А. Зязюна про-

фесор Олександр Романовський наголосив на тому, що академік Іван Зязюн увійшов в історію української та світової педагогіки як видатний теоретик, мислитель, філософ, організатор вищої освіти, перший Міністр народної освіти незалежної України. Доповідач звернув увагу на багаторічну співпрацю НТУ «ХПІ» з Відділенням професійної освіти і освіти дорослих НАПН України, а також з інститутами НАПН України.

Своїми спогадами про співпрацю з Іваном Андрійовичем поділився почесний ректор НТУ «ХПІ», голова Вченої ради університету Леонід Товажнянський. Думки вченого, глибокий погляд на проблеми, які досліджував Іван Зязюн, та його слушні пропозиції, завжди ґрунтувались на його різнобічних знаннях з філософії, педагогіки, психології, культури, етики, естетики в поєднанні з багатим науково-педагогічним досвідом. Іван Андрійович не лише пропагував інноваційні ідеї щодо розвитку гуманітарної складової університету, а й конкретно допомагав у вирішенні проблемних питань.

Сучасні проблеми освіти у виступі «Хмарні інструменти підтримки взаємодії віртуальних учасників наукової діяльності: scientific activity continuity (sac)» порушив директор Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України Валерій Биков. Він зазначив, що для забезпечення наукової діяльності в умовах пандемії COVID-19 перед керівниками структурних наукових підрозділів, науковими керівниками НДР постало питання добору і застосування хмарних інструментів для забезпечення неперервності виконання наукових досліджень, підготовки, оформлення та оприлюднення наукових результатів. А упровадження дистанційної форми спільної діяльності віртуальних наукових колективів є альтернативною технологією, що сприяє належному та ефективному виконанню дослідження. Вчений зупинився на доступних і безкоштовних для використання хмарних інструментах з метою забезпечення неперервної дистанційної наукової роботи.

З доповіддю «Культурність освіти: безпека людини і суспільства» виступив академік НАПН України Георгій Філіпчук. На його думку, загальним правилом для сучасної цивілізації має стати безпека життя, збереження природного і культурного «біорозмаїття», зникнення якого є тотожним зникненню Людини. Той масив негативних явищ і поведінкових норм, що характеризують реальний стан нинішнього співіснування, дають підстави стверджувати – людина досягла найменшого прогресу саме в гуманістичній еволюції, в одухотворенні власного єства. Тема прогресу і виживання людства дедалі більше актуалізуватимуть цінність «освіти культурної».

Директор Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України Лариса Лук'янова у доповіді «Наукова школа академіка Івана Зязюна – життєві смисли, історія продовження» розкрила прогностичне значення творчого доробку наукової школи вченого-філософа. Адже саме наукові школи є осередками потужної концентрації творчої енергії й впливу на науковий прогрес. Головною теоретико-методологічною засадою своєї наукової школи Іван Андрійович вважав пошук і творення педагогіки як цілісної глибинної науки, а колективні зусилля спрямовував на нове розв'язання фундаментальної проблеми взаємозв'язку теорії і практики в підготовці вчителя.

З цікавою доповіддю виступив ректор Петрошанського університету (Румунія), доктор техн. наук, професор РАДУ Сорин Михай. Привітавши усіх науково-педагогічних працівників із 135-ї річницею НТУ «ХПІ» та 20-ю річницею кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами імені академіка І. А. Зязюна, він особливо наголосив на тому, що НТУ «ХПІ» заслуговує на високе визнання як один з кращих університетів України та світу.

Проблемам цифрових технологій навчання як відповіді на виклики інноваційного розвитку суспільства присвячувалась доповідь директора Навчально-наукового інституту педагогіки, психології, підготовки фахівців вищої кваліфікації Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Романа Гуревича. Вчений зазначив, що нині відбувається найважливіша трансформація нашого часу – перехід з офлайн до онлайн-режиму або дигіталізації. Саме дигіталізація покликана спростити наше життя, докорінно змінити бізнес, знизити витрати на виробництво і підвищити ефективність праці. Сфера освіти нині також зазнає серйозних змін. Сьогодні онлайн-освіта стала реальною альтернативою традиційному професійному навчанню.

Приклади педагогічної майстерності Івана Андрійовича як вихователя навів ректор Полтавського університету економіки і торгівлі Олексій Нестуля. Він показав, що Іван Андрійович завжди демонстрував підлеглим взірці поведінки в тих або інших ситуаціях. Він навчав: ти можеш критикувати певні вчинки, дії чи бездіяльність людини, але ніколи не принижуй її. Допомагай їй, якщо вона не в силі зробити щось, навчи. Покажи власним прикладом, що вимоги до неї посильні. І тоді маєш право керувати нею, тоді вона погодиться на це сама. Саме особистий приклад Івана Зязюна часто прокладав шлях до успіху багатьох проектів.

Юрій ПАНФІЛОВ, професор кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами імені академіка І. А. Зязюна НТУ «ХПІ»

«ЛЮДИНА. РОДИНА. СВІТ» В УМОВАХ НУШ

29 травня відбувся вебінар «Досвід упровадження курсу «Людина. Родина. Світ» в умовах НУШ». Організаторами заходу виступили Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України і Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького. Професійне модерування вебінару здійснила провідний науковий співробітник відділу андрагогіки ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України Ольга Баніт, а технічну підтримку й допомогу в підготовці сертифікатів – старший науковий співробітник відділу зарубіжних систем педагогічної освіти і освіти дорослих Кирило Котун.

На вебінар було запрошено вчителів початкових класів, які упроваджують курс «Людина. Родина. Світ». Зареєструвалося 162 учасники з 27 шкіл України, а також по одному учаснику зі шкіл США і Туреччини, які також упроваджують цей курс. Педагогічні працівники деяких шкіл взяли участь у вебінарі всім колективом на чолі з директором, як, наприклад, Варварівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів (Житомирська обл., Олевський район, директор – Олександр Плис). Чимало шкіл представляли вчителі початкових класів у повному складі, зокрема, Чаплинська спеціалізована школа І-ІІІ ступенів Херсонської області, Прилуцький заклад загальної середньої освіти І-ІІІ ступенів № 10 (ліцей № 10), Богданівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів імені Григорія Ващенка Чернігівської області, Криворізька загальноосвітня школа-інтернат І-ІІ ступенів № 4 Дніпропетровської області, Новомосковський колегіум № 11 Дніпропетровської області, Криворізька загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 122 Дніпропетровської області, Апостолівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 1 Дніпропетровської області, початкова школа № 45 Полтавської міської ради, середня загальноосвітня школа № 230 м. Києва та інші.

Із вітальним словом до педагогів звернулася директор Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України Лариса Лук'янова. Виступили автори курсу «Людина. Родина. Світ» – проректор з наукової роботи Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького Людмила Москальова і провідний науковий співробітник відділу психології праці ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України Едуард Помиткін. Він наголосив, що програма і навчальні посібники цього курсу докорінно змінюють підхід до створення та сприйняття матеріалу. На відміну від інших, ці навчальні посібники призначені як для вчителів, так і для учнів. Для вчителя пропонується не просто наставництво, а співпраця з учнями, новий підхід і розуміння власної ролі. У традиційній системі вчитель повинен писати конспект і по ньому вести урок. Це зайве навантаження, час, якого у нього і так не вистачає. За цією програмою вчитель може повністю вести урок виключно за підручником, або може взяти його за основу і вносити свої доповнення.

Курс спрямований на розв'язання найголовніших проблем сучасної людини: пізнання особистості, світу, формування мотивації до навчання. Якщо у дитини не сформована мотивація вчитися, ходити в школу, отримувати знання, все навчання втрачає свою ефективність. Дитина повинна усвідомлювати і ставити свої особисті цілі. Тому кожен урок закінчується цілепокладанням, де дитина каже, чого вона хоче досягти, наприклад, управляти своїми емоціями. Емоції, воля, почуття і логіка – це єдина система сприйняття інформації людиною. Це відображено в методичних рекомендаціях для вчителів. Найчастіше діти на уроці відчувають напругу та страх, а коли продзвенів дзвінок на перерву – полегшення. А на уроці потрібні позитивні, яскраві емоції. Адже в подальшому житті ніхто не згадує формули і теореми, люди зі школи згадують емоційні моменти. Тобто емоційна і логічна складові повинні йти паралельно.

Після виступів авторів курсу вчителі мали можливість звернутися до них із запитаннями, висловити свої пропозиції, враження й побажання. Вони позитивно відгукувалися про навчальні посібники, оскільки там є місце для практичних завдань, малюнків, і дитина прямо в підручнику малює, ставить позначки, заповнює таблички. Для дитини це творча книга.

Особливо важливо, наголошували вчителі, що в програмі є теми про здоровий спосіб життя, його якість і тривалість. Другий важливий напрям – це родина. У програмі закладено знання про створення сім'ї, розвиток сімейних цінностей, усвідомлення «я» в цьому світі. Вчителі погоджуються: щоб виростити нове покоління батьків, необхідно починати пояснювати, як формувати сім'ю, змалку (з 1 класу і до 12 класу).

Вчителів радує, що програма містить народну мудрість, яка століттями з покоління в покоління передавалася і дійшла до наших днів: прислів'я, приказки, архетипні образи. Діти їх аналізують, намагаються зрозуміти їх значення та перейняти певні моделі поведінки. Це не тільки український фольклор, а й прислів'я та приказки зі всього світу. Так, не нав'язуючи щось, можна ознайомлювати дитину зі світовою мудрістю, яка дійшла до нас крізь століття.

Загалом учителі вважають, що навчаючись за програмою курсу «Людина. Родина. Світ» діти не матимуть прогалин у знаннях. Кожен урок, з одного боку, логічно поєднаний з наступним, а з іншого – завершений. Тобто, якщо дитина захворіла і не була присутня на попередньому уроці, все одно зрозуміє наступну тему, тому що є основна інформація з попереднього уроку в зрозумілій формі і її послідовне продовження. Під час обговорення виникла ідея створити сторінку курсу у Facebook, де протягом навчального року вчителі могли б ділитися досвідом викладання, своїми знахідками, наочними матеріалами, відео та фото.

Навчальний курс «Людина. Родина. Світ» – це спільний проект Благодійного фонду Октая Алієва і трьох закладів вищої освіти України. Наразі є діючий сайт, на якому можна завантажити навчальні посібники для 1-4 класів в електронному варіанті. Посібники для 1 і 2 класів мають гриф МОН.

Ольга БАНІТ, провідний науковий співробітник відділу андрагогіки
Едуард ПОМИТКІН, провідний науковий співробітник відділу психології праці ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України

УРОКИ КАРАНТИНУ

Результати та аналіз опитування вчителів математики

Дистанційне навчання не є зовсім новою формою організації освітнього процесу. В окремих школах деякі теми були розроблені вчителями так, що за допомогою різних електронних засобів учні могли опрацьовувати ці теми самостійно у дистанційному режимі. Але довготривалий карантин вимагає поширення дистанційного навчання на всі заклади освіти у такий спосіб, щоб забезпечити кожного учня якісним навчальним контентом з математики й комфортними умовами для навчання.

Система освіти виявилася не готовою до проведення навчання в умовах карантину. Треба відзначити, що за два місяці вчителі й учні змогли віднайти й використати (впровадити) різні способи організації дистанційного навчання математики, але щоразу виникало багато проблем – від технічних до психологічних. Щоб вивчити проблеми, що виникали під час організації дистанційного навчання в умовах довготривалого карантину, та створення у подальшому сучасного освітнього середовища, яке забезпечить умови, засоби і технології для організації системного дистанційного навчання математики, співробітники відділу математичної та інформатичної освіти Інституту педагогіки НАПН України провели відповідне опитування вчителів математики різних областей України.

Мета опитування – з'ясувати, як було організоване дистанційне навчання математики в умовах вимушеного довготривалого карантину та які труднощі виникли у вчителів.

Засоби опитування - Google форма, з якою можна ознайомитися за посиланням (https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScvSArAV09mhfGZjLA7txz7zwpKs2kMYHOA3A6-ZlDJh4UAig/viewform?usp=sf_link), для якої підготовлено 16 запитань.

Вибірка – 953 вчителів математики. Варто зауважити, що в опитуванні брали участь лише ті вчителі, що мають доступ до Інтернету.

Подамо короткий аналіз результатів опитування відповідно до питань, що пропонувалися.

1. *Чи проводили Ви онлайн уроки (в режимі реального часу) з учнями під час дистанційного навчання?*

На діаграмі, що подана на малюнку 1, показано співвідношення між кількістю вчителів, які використовували онлайн уроки, і тими, які такі уроки не використовували. Як позитивне можемо зазначити, що значна кількість учителів змогла організувати уроки в режимі реального часу.

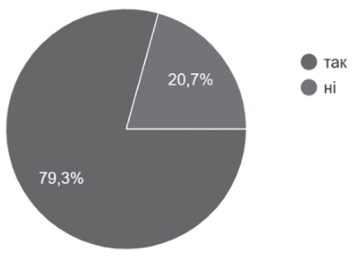

Мал. 1

2. *Які сервіси Ви використовували для проведення онлайн уроків (в режимі реального часу)?*

Учителям пропонувалися такі варіанти відповіді:

Zoom, Skype, Google Meeting, Teams, уроки онлайн не проводили, інше.

На діаграмі, що подана на малюнку 2, показано, як розподілився вибір учителів стосовно сервісів для проведення уроків онлайн. Учителі мали можливість указати кілька сервісів, якими вони користувалися. Найбільш активно вчителі використовували Zoom (майже 70 %). Друге місце посідає Skype (понад 20%), а третє – Google Meet (більше 7%). Опитування показало, що деякі вчителі (менше 1%) використовували інші сервіси, а саме: Viber, Instagram, Jitse meet, Discord, MyOwnConference, Liveboard, Miro, BitPaper.

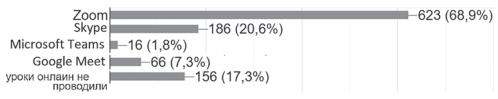

Мал. 2

3. *Якою була тривалість одного уроку онлайн (в режимі реального часу)?*

На діаграмі зображено розподіл тривалості онлайн уроків математики (мал. 3). Можемо побачити, що 42,1 % опитаних учителів проводили уроки математики, що тривали 40 хвилин. Ймовірно це пов'язано з часом використання безкоштовної версії Zoom. Більше часу, ніж триває традиційний урок, а саме 50 хвилин, відводили на онлайн уроки понад 10,4 % учителів.

Мал. 3

4. *Кількість онлайн уроків.*

На малюнку 4 подано діаграму, що відображає співвідношення між кількістю запланованих уроків і проведених у відеорежимі.

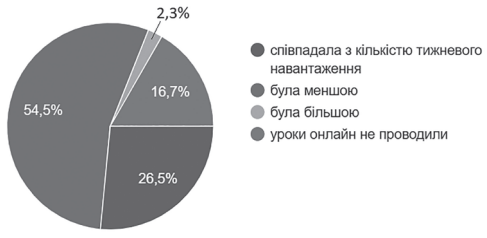

Мал. 4

Закономірно, що більшість учителів математики (майже 55%) в онлайнрежимі провела менше уроків, ніж передбачено тижневим навантаженням, оскільки дистанційне навчання не тотожне традиційному. Під час дистанційного навчання доцільно більшу увагу приділяти самостійній роботі учнів. Саме тому в умовах дистанційного навчання вчителям математики бажано було спланувати роботу так, щоб частину матеріалу учні опановували самостійно, а рівень розуміння та засвоєння навчального матеріалу визначався за допомогою спеціальних тестів. Під час зустрічей в режимі реального часу вчителі мають допомогти учням систематизувати вивчений матеріал, розібрати проблемні питання та важчі завдання, надати потрібні консультації тощо. Це зменшує емоційне та фізичне навантаження на учнів і вчителів, що зумовлюється особливостями електронних засобів навчання та взаємодією суб'єктів освітнього процесу в режимі онлайн. Надзвичайно продуктивно за таких умов використовувати технологію «Перевернутого класу».

Трохи більше 2 % учителів провели більше уроків, ніж визначено навчальним планом. Ймовірно це пов'язано з недостатнім оснащенням електронними засобами учнів і вчителів, особливістю учнівського контингенту, пріоритетами вчителя тощо.

5. *Часу на підготовку до уроку в режимі дистанційного навчання витрачали:*

Дані діаграми, поданої на малюнку 5, яскраво свідчать про те, що вчителі математики під час вимушеного карантину на підготовку уроків у режимі дистанційного навчання витрачали більше часу, ніж це робили в умовах традиційного навчання.

В особистих бесідах з учителями нами з'ясовано, що ще більше часу витрачалося на перевірку різного роду учнівських робіт.

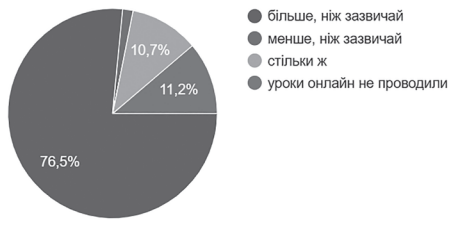

Мал. 5

6. *Під час дистанційного навчання Ви використовували:*

1. Тестові оболонки та платформи, де доводилося самому заповнювати контент.

2. Готові рішення (онлайн курси, вже створенні уроки чи завдання на різних платформах тощо).

3. Використовували відео з You Tube.

4. Спирались на відео «Всеукраїнської онлайн школи», що транслювались по телевізору.

5. Не використовували мультимедійний контент, працювали за підручником.

Результати опитування за цим питанням (мал. 6) свідчать про той факт, що багато вчителів (біля 75 %) створювали власний контент для організації дистанційного навчання та активно використовували готові відео з *You Tube* (близько 63 %). Водночас на відеоуроки «Всеукраїнської онлайн школи», що транслювались по телевізору, спиралися у своїй роботі трохи більше 33 % опитаних учителів. Це очікувані результати, оскільки багато шкіл проводили онлайнуроки в умовах складеного на 2 півріччя розкладу. Крім того, відеоуроки «Всеукраїнської онлайн школи» дещо відставали від календарного плану.

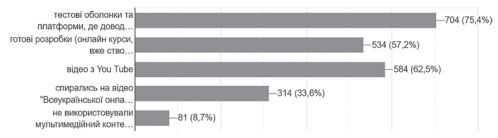

Мал. 6

7. *Які платформи Ви використовували?*

Учителям пропонувалося обирати серед таких платформ: GIOS, Мій клас, Classtime, Khan academy, На урок, Всеосвіта, інше. Як видно з діаграми, поданої на малюнку 7, найбільшою популярністю серед учителів користувалися такі платформи На Урок (63,6 %), Всеосвіта (44,3 %), Мій клас (35,5 %), Learning Apps (25,1 %) і GIOS (21,3 %).

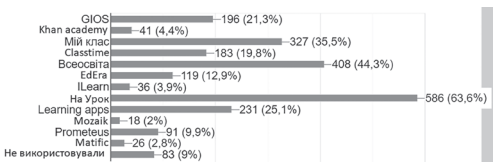

Мал. 7

8. *У якій формі Ви пропонували учням самостійні та контрольні роботи?*

Результати опитування за цим питанням (мал. 8) свідчать про те, що лише 0,5 % вчителів не проводили контрольні чи самостійні роботи під час карантину.

Решта вчителів проводили один із таких видів робіт:

24,4 % висилали фото завдань для учнів, а учень у відповідь висилав фото виконаної роботи.

52,9 % створювали роботи в деякій тестовій оболонці, учням відводився час на їх виконання.

22,2 % писали ці роботи під час онлайн уроків в режимі реального часу, а учні відправляли фотографії виконаної роботи одразу після завершення виділеного часу.

Мал. 8

9. *Чи перевіряли Ви засвоєння учнями теоретичного матеріалу?*

На це запитання ствердно відповіли майже 80 % опитаних учителів.

10 – 11. Як свідчать дані діаграм до запитань 10 – 11, не всім учителям вдалося повністю вичитати програмний матеріал (мал. 9). І не у всіх залишився час на повторення пройденого за рік (мал. 10).

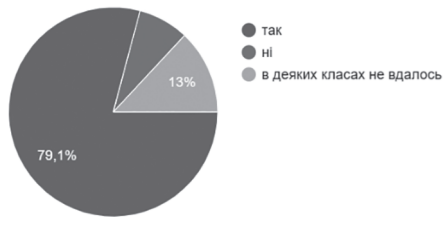

Мал. 9

Мал.10

12. *Що змінилося у ставленні учнів до навчання в умовах дистанційного навчання?*

Звісно, дистанційне навчання спричинило зміни у ставленні деяких учнів до навчання, до предмета, до вчителя. Більшість учителів зазначають, що внаслідок вимушеного карантину учні краще навчилися пристосовуватися до вимог освітнього процесу (близько 65 %), стали відповідальнішими (більше 36 %) та активнішими (близько 22 %). Істотно підвищилася самоорганізація учнів (близько 57 %). Про це свідчать дані діаграми, поданої на малюнку 11. Варто зазначити, що для деяких учнів цей формат не підійшов, і учні навпаки втратили цікавість, мотивацію і перестали вчитися.

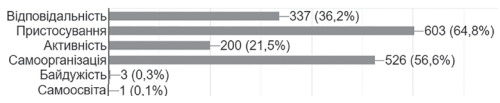

Мал. 11

13. *Які результати дистанційного навчання для Вас як вчителя?*

• Серед досягнень учителів математики за час карантину можна зазначити:

• Опанували нові форми роботи (92 %).

• Підвищили рівень комп'ютерної грамотності (68 %).

(Закінчення на стор. 7)

ЕТНОКУЛЬТУРНИЙ ТА ОСВІТНЬО-ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНСЬКОЇ ВИШИВАНКИ

Уперше в Україні було проведено конференцію до Всесвітнього Дня вишиванки. 21 травня з ініціативи Інституту педагогіки НАПН України, ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (м. Івано-Франківськ) та Ізмаїльського державного гуманітарного університету відбулася онлайн-конференція «Україна моя вишивана: етнокультурний та освітньо-виховний потенціал української вишиванки».

В ініціаторів заходу – завідувачки відділу навчання мов національних меншин і зарубіжної літератури Інституту педагогіки НАПН України Наталії Богданець-Білоскаленко і завідувачки творчої навчально-наукової лабораторії «Гірська школа Українських Карпат» ДВНЗ «Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника» Інни Червінської – виникла ідея провести невеликий онлайн-вебінар, залучивши до нього членів Асоціації науково-дослідних і навчально-методичних лабораторій педагогічних закладів вищої освіти України. Проте охочих стало більше і вирішили, що це буде формат круглого столу. Створили реєстраційну гугл-форму, але змушені були на 217 учаснику припинити реєстрування, оскільки система б не впоралася під'єднати одночасно таку кількість. Про ідею пішов широкий розголос, до заходу забажали долучитися різні освітні заклади і представники діаспори, тож вирішили зробити конференцію.

Наталія Богданець-Білоскаленко й Інна Червінська стали водночас організаторами та модераторами заходу, на який зареєструвалося понад 200 учасників. Це представники Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського, Ізмаїльського державного гуманітарного університету та інших установ. Українська вишиванка зібрала представників дев'яти регіонів України й більш як 20 наукових установ та закладів вищої освіти, загальної середньої і позашкільної освіти. Завдяки онлайн формату змогли об'єднатися усі освітні заклади України, а також представники української діаспори з Австралії, Америки, Іспанії, Німеччини, Польщі. В онлайн-конференції взяли участь відомі культурно-громадські діячі. З-поміж них – засновниця Дня вишиванки, письменниця, журналістка Леся Воронюк, а також Катерина Ющенко, Оксана Івасюк, Наталія Колесніченко-Братунь та інші.

До вітального слова долучилися очільники освітніх установ – організаторів цього заходу: заступник директора Інституту педагогіки НАПН України Микола Головко, ректор ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» Ігор Цепенда, ректор Ізмаїльського державного гуманітарного університету Ярослав Кічук. Розпочали низку доповідей із цікавих і грунтовних наукових розвідок академіки НАПН України Іван Бех і Микола Євтух. Зокрема Іван Бех закцентував свою увагу на формуванні вищих смислів зростаючої особистості у процесі засвоєння духовної спадщини українського народу.

Лунали наукові, практико-орієнтовані доповіді про вишиванку, техніки вишивання, регіональні особливості вишиванок, кольористику тощо, використання в освітньому процесі, використання елементів технік в інклюзивній освіті, у виховному процесі та у формуванні національно-культурної ідентичності. У кожному виступі йшлося про вишиванку як маркер національної ідентичності, як компонент національної культури і модний тренд.

На заході представлено вісім секцій, були і прямі включення з музеїв народного побуту, де завідувачі цікаво і захоплююче розповідали про види вишиванок, різновиди узорів та їх значення (символіку) тощо. Деякі учасники провели майстер-класи в ефірі, тож виникало бажання взяти голку і самому сісти за вишивання.

Ніхто не сподівався, що онлайн-конференція «Україна моя вишивана: етнокультурний та освітньо-виховний потенціал української вишиванки» переросте в дев'ятигодинний марафон. Цей щирий захід у «переповненому залі» ще раз підтвердив, що вишиванка, як і інші важливі речі, для українця є своєрідним маркером самоідентифікації, одним із найважливіших об'єднувальних символів України. Ініціатори й організатори першої конференції до Дня вишиванки вирішили проводити її щорічно.

Наталія БОГДАНЕЦЬ-БІЛОСКАЛЕНКО,
завідувач відділу навчання мов національних меншин і зарубіжної літератури Інституту педагогіки НАПН України

УРОКИ КАРАНТИНУ

Результати та аналіз опитування вчителів математики

(Закінчення. Початок на стор. 6)

• Покращили атмосферу в класному колективі (11 %).

• Покращили стосунки з батьками (16 %).

• Водночас за час вимушеного карантину вчителі надзвичайно втомилися, у багатьох погіршився стан здоров'я (особливо зір, постава).

14. *В яких класах було найважче організовувати дистанційне навчання?*

Як свідчать дані діаграми, поданої на малюнку 12, найважче було організувати дистанційне навчання математики для учнів 7 – 9 класів.

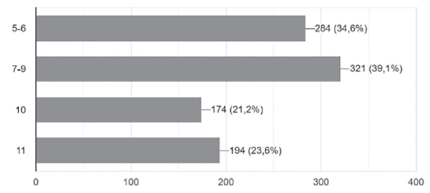

Мал. 12

15. *Який з предметів важче було вивчати учням в форматі дистанційного навчання?*

Як свідчать дані діаграми, поданої на малюнку 13, 57 % учителів не помітили різниці у навчанні алгебри чи геометрії. Але 37 % вчителів вказали на те, що вивчення геометрії в дистанційній формі давалось важче, ніж алгебри.

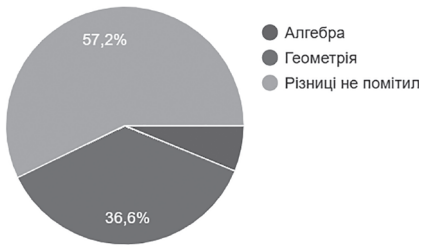

Мал. 13

16. *Які труднощі Ви відчували під час дистанційного навчання?*

Серед проблем, що виникали у процесі дистанційного навчання, вчителі зазначали:

• технічні (відсутність гаджетів, низька якість Інтернету, неможливість учнів виходити на урок в режимі реального часу);

• неготовність учнів працювати самостійно;

• низька комп'ютерна грамотність учнів;

• нерівні умови навчання для дітей через різне матеріальне становище;

• неможливість єдиного вибору засобів навчання учнів навіть в межах одного класу;

• неможливість впливати на звуковий фон в квартирі під час уроку (утримувати увагу учнів дуже важко);

• ускладнена перевірка робіт (фото надзвичайно важко перевіряти);

• батьки активно брали участь у написанні різного роду робіт (важко сформувати реальну картину в класі, необ'єктивне оцінювання);

• нестача часу для створення власного якісного контенту;

• багато звітів, що зменшує час на підготовку до уроків;

• нестача емоційного контакту;

• відсутність редактора формул в тестових оболонках і конструкторах уроку.

Відповідно до результатів опитування можемо зробити такий **висновок**.

Основною проблемою організації дистанційного навчання була відсутність у деяких учасників освітнього процесу гаджетів чи під'єднання до Інтернету. Навчальним закладам варто передбачити такі випадки і створити умови для надання вчителям гаджетів, потрібних для організації дистанційного навчання (можливо у тимчасове користування). Крім того, треба продумати можливості доступу до Інтернету.

Важко нівелювати роль батьків у дистанційному навчанні. Варто проводити інформування батьків, учнів і вчителів про можливості і переваги дистанційного навчання. Вчителям проводити бесіди з батьками про допомогу в організації продуктивного дистанційного навчання. А ще краще повільно привчати учасників освітнього процесу до такого виду роботи за рахунок активного впровадження у практику змішаного навчання.

Незнання тайм-менеджменту, невміння самостійно організуватися та нестача комунікації призводить до втрати мотивації в усіх учасників освітнього процесу. Тому спостерігається істотне навантаження на нервову систему як учнів, так і вчителя. Відбувається виснаження кожного учасника процесу навчання (беручи до уваги і батьків). Бажано було б автоматизувати якісь процеси. Наприклад, чудово, коли вчитель використовує готові ресурси, що є комплексними (забезпечують і подачу теоретичного матеріалу, і його закріплення). Ці ресурси мають надавати вчителям доступ до учнівських статистик. За таких умов виграють усі:

• учні самостійно за певним (визначеним учителем) алгоритмом проходять уроки; вчителі не мають перевіряти кожну роботу учня, бо система це робить за нього; учні й вчителі мають можливість швидко отримувати кількісну оцінку роботи учнів, аналізувати стан навчання та його динаміку.

Вибираючи сервіси для організації дистанційного навчання, треба врахувати, що навчальні матеріали мають бути подані українською мовою й укладені відповідно до діючої програми. Причому, краще, щоб вчителі могли оцінити переваги тих чи інших сервісів не в авральному режимі під час карантину, а під час традиційного навчання з залученням сучасних організаційних форм, зокрема змішаного навчання.

ГЛИБОКИЙ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ, МУДРІСТЬ, ВИСОКИЙ ПРОФЕСІОНАЛІЗМ

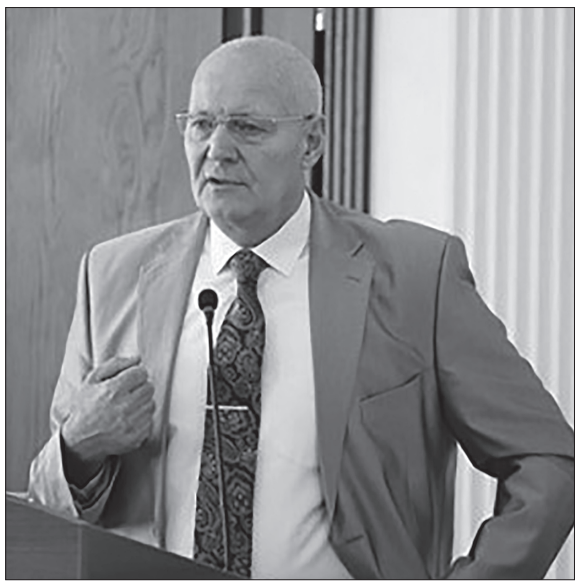

Національна академія педагогічних наук України щиро вітає першого віце-президента Національної академії педагогічних наук України, головного вченого секретаря Володимира Іларіоновича Лугового зі 70-річчям від дня народження!

Дійсний член НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, державний службовець першого рангу, перший віце-президент НАПН України Володимир Іларіонович Луговий зробив вагомий особистий внесок у розвиток освіти і науки України.

Національна академія педагогічних наук України високо цінує науково-педагогічний доробок і практичний внесок Володимира Іларіоновича Лугового у розвиток якісної та ефективної освіти в Україні, законодавчої бази освітньої галузі. Його глибокий інтелектуальний потенціал, мудрість, високий професіоналізм, принципова позиція, наполегливість і відповідальність, що виявлялися в усіх сферах його діяльності, заслуговують великої поваги і пошани. В. І. Лугового нагороджено державними нагородами – орденами «За заслуги» I, II, III ступенів. До ювілею Володимира Іларіоновича нагороджено медаллю НАПН України «Володимир Мономах».

Колектив Національної академії педагогічних наук України зичить шановному Володимиру Іларіоновичу Луговому міцного здоров'я, невичерпної енергії, щастя, благополуччя і творчої наснаги! Нехай і надалі діяльність приносить вагомі здобутки й увінчується успіхом в ім'я розквіту незалежної України!

НАТХНЕННОЇ НАУКОВОЇ ТВОРЧОСТІ!

Національна академія педагогічних наук України щиро вітає академіка-секретаря Відділення вищої освіти Національної академії педагогічних наук України Петра Юрійовича Сауха з ювілеєм!

Дійсний член НАПН України, доктор філософських наук, професор, заслужений працівник освіти України, Петро Юрійович Саух – відомий український учений-філософ та організатор освіти і науки. Професіоналізм, високі інтелектуальні якості, духовність і моральність ювіляра багато років поспіль слугують розвитку української освіти й суспільства. Петро Юрійович нагороджений орденами «За заслуги» II і III ступенів, низкою державних й освітянських відзнак. До ювілею Петра Юрійовича Сауха нагороджено медаллю НАПН України «Володимир Мономах».

Колектив Національної академії педагогічних наук України зичить шановному Петру Юрійовичу Сауху міцного здоров'я, невичерпної енергії, натхненної наукової творчості! Нехай наполеглива праця й надалі приносить вагомі здобутки й увінчується успіхами в ім'я розквіту незалежної України!

100-ЛІТТЯ ВИДАТНИХ УКРАЇНЦІВ

(Закінчення. Початок у № 2, 2020)

4 вересня 1920 народився **Олександр Маринич** (1920–2008), український географ-геоморфолог, один із фундаторів та організаторів сучасної української географічної науки, багаторічний президент Українського географічного товариства, міністр освіти Української РСР (1971–1979). Значна частина його життя була присвячена науково-педагогічній діяльності у Київському університеті. За час роботи О. Маринича на посаді міністра освіти в Україні було забезпечено повне охоплення молоді шкільного віку навчанням у середній школі, започатковано систему навчання та підвищення кваліфікації керівників закладів освіти. У 1976-му вийшла книга «Здобутки народної освіти Української РСР», передмову до якої написав Олександр Маринич, акцентувавши на важливих питання розвитку освіти: забезпеченні повного переходу до загальної середньої освіти; зайнятості дітей через школи повного дня, діяльності груп продовженого дня, розвитку позашкільних закладів і гурткової роботи; розвитку міжшкільних виробничих комбінатів та професійно-технічних училищ, профорієнтаційній роботі з учнями; будівництві приміщень шкіл, дошкільних закладів, запровадженні кабінетної системи навчання тощо.

24 грудня 1920 року народився **Святослав Караванський** (1920–2016), український поет, журналіст, мовознавець, перекладач, правозахисник. Загалом він провів за ґратами у радянських концтаборах 31 рік. В ув'язненні розпочав працювати над «Словником рим української мови» (до нього в Україні нічого подібного не створювали: Караванський самостійно склав близько 60 000 римованих пар слів). У грудні 1967 року, коли його дружині відмовили у побаченні з чоловіком, вона написала заяву начальнику табору і копію Генсекретарю ЦК КРПС Леоніду Брежнєву: «Оскільки ви за 18 років не можете виправити мого чоловіка, то прошу його розстріляти, а не знущатися з нього». Ця її заява облетіла цілий світ. Караванський один працював, як велика мовознавча інституція: проживаючи з 1979 року в США, випустив у світ надзвичайно популярні «Практичний словник синонімів української мови» (1993), «Російсько-український словник складної лексики» (1998). Останні два словники кілька разів перевидавалися. Якось Альбер Камю, який багато мандрував світом, на питання, ким він себе вважає і де його батьківщина, відповів: «Моя батьківщина – французька мова». Те саме міг би сказати про себе й Святослав Караванський, який сам був і мовою, і Україною. Він зробив величезний внесок у розвиток української мови, сьогодні його працями користуються не лише філологи.

****

Серед цьогорічних зарубіжних вікових ювілярів – всесвітньо відомі письменники **Рей Бредбері** (1920–2012) та **Джанні Родарі** (1920–1980). Про один із найвідоміших творів Рея Бредбері – «451° за Фаренгейтом» – навіть якщо і не читали, то чули всі. У книзі ми бачимо антиутопічне майбутнє, у якому Америка оголосила книжки поза законом, а головний герой твору спалює нечисленні залишки видань, щоб заробити собі на життя. Цю історію розуміють здебільшого як звинувачувальний вирок державній цензурі, але чи такий сенс вкладав у неї автор? Виявляється, сам Бредбері мав іншу думку про головну ідею свого найпопулярнішого роману, і в останні роки свого життя намагався виправити загальну помилку. Так, 2007 року журналісти Los Angeles Weekly першими написали про те, що «451° за Фаренгейтом» – це не історія про державну цензуру. Скоріше за все, автор мав на увазі те, як телебачення вбиває бажання читати книги. У цьому ж матеріалі журналісти процитували самого Бредбері: «Турбувала мене не свобода, а люди, яких телебачення перетворює на ідіотів. «451° за Фаренгейтом» не про цензуру, він про недолугий вплив популярної культури через ТБ та новини, про розповсюдження величезних екранів та про бомбардування «фактиками». Усі програми на телебаченні не дають тобі нічого, окрім цих «фактиків». Вони скажуть вам, коли Наполеон народився, але не скажуть, ким він був насправді. Як це актуально сьогодні, коли фейки практично всуціль заполонили інформаційний простір!

Італійський дитячий письменник, журналіст Джанні Родарі (1920–1980) з дитинства любив читати і захоплювався музикою. Під час Другої світової війни брав участь в італійському Русі Опору. В 28 років влаштувався працювати журналістом і почав писати дитячі книги. Здобув славу завдяки творам «Пригоди Чиполліно», «Джельсоміно в Країні брехунів», «Подорож Блакитної Стріли». 1967-го літератора визнали найкращим письменником Італії, а 1970-го він отримав найпрестижнішу премію Ганса Крістіана Андерсена та став всесвітньо відомим. Як писав Джанні Родарі в своїй єдиній книжці для дорослих («Граматика фантазії»), «в дійсність можна увійти з головного входу, а можна влізти в неї – і це куди забавніше – через кватирку». Сам він так завжди і робив. А ще Родарі був видатним майстром афоризмів: «Казка для дитини насамперед – ідеальний спосіб утримати біля себе дорослого», «У капризулі сльозинка легша за найлегший вітерець, а у голодної дитини – важча за всю землю».

«Ювілейні дати мають свою психологію: ми вдивляємося в образи великих ювілярів, ніби в дзеркало, щоб побачити самих себе». Ми маємо пам'ятати ці слова українського педагога Якова Мамонтова, вшановувати наших видатних попередників, бути гідними їх пам'яті. У 2020 році Педагогічний музей України та ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського НАПН України відзначатимуть ювілеї українських і зарубіжних педагогів, освітніх та культурних діячів у формі персональних і книжкових виставок, зокрема віртуальних, та ювілейних дописів у соціальній мережі Фейсбук.

Олександр МІХНО

ПЕДАГОГІЧНА ГАЗЕТА УКРАЇНИ

Засновники —
Національна академія педагогічних наук України
Видавництво «Педагогічна преса»
Свідоцтво про держреєстрацію
серія КВ № 23814-13654Р від 12.03.2019 р.

Головний редактор **Лідія РАПІНА**
Редакційна рада: **Віктор Андрущенко, Іван Бех, Валерій Биков, Надія Бібік, Микола Євтух, Володимир Луговий, Олександр Ляшенко, Сергій Максименко, Нелля Ничкало, Віктор Огнев'юк, Віктор Олійник, Олександра Савченко, Микола Слюсаревський, Ольга Сухомлинська, Лідія Ткаченко**
Над номером працювали:
Олександр ХРИСТЕНКО

Адреса редакції: 04053, Київ, вул. Січових Стрільців, 52А, кімн. 312.
Тел. (044)481-37-40. E-mail: ped-gazeta@ukr.net
Редакція не рецензує і не повертає рукописів.
За точність викладених фактів відповідальність покладається на автора. Редакція не завжди поділяє думки, викладені автором.

Видруковано ТОВ «Прінтстор Груп»,
вул. Данила Щербаківського, 4, м. Київ, 03190
Замовлення № 19707
Підписано до друку 17.06.2020
Передплатний індекс: 30670